

Poziční dokument FVE: Prevence je lepší než léčba

Pravidelné návštěvy u zvířat umožňují lepší péči

Proč jsou pravidelné veterinární prohlídky nezbytné?

V článku 25 zákona Evropské unie o zdraví zvířat, nařízení 2016/429¹, požaduje EU od provozovatelů, aby zajistili, že v zařízení budou prováděny veterinární prohlídky zvířat. Tyto „zdravotní návštěvy“ budou provedeny ve všech zemích EU od dubna 2021 a jejich cílem je posílit zdraví zvířat zlepšením prevence nemocí, zejména biologické bezpečnosti a detekce nemocí. Dosud žádný zákon nestanoví minimální požadavky nezbytné pro jednotné uplatňování článku 25. Bez těchto podpůrných zákonných norem hrozí vážné nebezpečí, že tento článek bude v členských státech prováděn nedůsledně nebo nedostatečně.

Dnešní chov hospodářských zvířat stojí před velkými výzvami: zabránit výskytu nemocí (např. ASF, AI), snížit klimatickou stopu zemědělství (aby bylo do roku 2050 klimaticky neutrální), omezit používání antibiotik (o 50 % do roku 2030), šetrnější chov zvířat k dobrým životním podmínkám a udržitelnější (např. užití zemědělské cykly) a obecněji obnovení důvěry veřejnosti v zemědělství. Pravidelné veterinární návštěvy mají velký potenciál zlepšit pohodu zvířat a ekonomickou efektivitu, stejně jako snížit používání antibiotik a zlepšit udržitelnost. To se projevuje v zemích, které pravidelné zdravotní návštěvy již zavádějí.

Bez těchto pravidelných návštěv se některým chovaným zvířatům dostane veterinární péče pouze v případě vážných problémů². Aby mohl veterinární lékař poradit farmářům při zlepšování zdraví zvířat, zlepšení biologické bezpečnosti a provádění preventivní činnosti, potřebuje důkladné a podrobné znalosti o provozních podmínkách na farmě, kterých lze dosáhnout pouze pravidelnými návštěvami farmy a dalším vzděláváním. Pravidelné návštěvy jsou také důležité pro vybudování vztahu důvěry mezi farmářem a veterinářem.

Kromě toho pravidelné návštěvy veterinárního lékaře mohou a měly by mít větší rozsah než prevence onemocnění, jak potvrzuje článek 25. Ten uvádí, že návštěvy lze kombinovat s jinými účely. Pravidelné veterinární návštěvy, které zahrnují kvalitní komunikaci a předávání znalostí mezi veterinářem a výrobcem a chovatelem, jsou nesmírně důležité a mohou zlepšit pohodu zvířat a podpořit odpovědné používání veterinárních léčiv. Jak se uvádí v nedávno zveřejněné studii Evropské komise o budoucnosti hospodářských zvířat v EU³, „Klima, zdraví a dobré životní podmínky hospodářských zvířat zítřka by měly být středem inovací v chovu“. Veterináři jsou v tomto ohledu klíčoví.

Analýza údajů o zdraví stáda, údaje o užitkovosti stáda a nastavení plánů zdraví stáda pro jednotlivé farmy patří mezi základní veterinární znalosti o farmě. Prostřednictvím plánů zdraví stáda specifického pro farmu může pravidelně navštěvující veterinář, který řídí další

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/429 ze dne 9. března 2016 o přenosných chorobách zvířat a o změně a zrušení některých zákonů v oblasti zdraví zvířat („zákon o zdraví zvířat“):

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0429&qid=1602247521175&from=CS>

² Přezkum FVE z roku 2018 ve 24 zemích EU zjistil, že v průměru pouze 77,8 % chovů hospodářských zvířat se týká veterinárních preventivních zdravotních návštěv na farmách. Relativně nejvíce jsou navštěvovány chovy prasat: v průměru 83,8 % farem zkoumaných zemí. U chovů skotu, drůbeže a malých přežvýkavců toto procento činilo 79,4 %, 79 % a 67,7 %. Údaje o tom, které farmy byly pokryty a jak často se mezi farmami, druhy a zeměmi výrazně lišily.

³ Zpráva zadaná EK: Budoucnost hospodářských zvířat v EU: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/04af47b0-0c38-11eb-bc07-01aa75ed71a1/language-en>

příbuzné profese (např. poradci v oblasti krmiv, ořezávač paznehtů)⁴ farmářům poradit, jak zlepšit zdraví zvířat, welfare, veřejné zdraví, udržitelnost a ziskovost farmy. Veterinární lékař provádějící pravidelné návštěvy může využít a přispět k informacím o potravinovém řetězci (FCI) obdržným z jatek, údajům získaným z kafilérie (např. patologie) nebo mlékárenskému průmyslu (např. laboratorní testy) a poradenství od příslušného orgánu (např. o nově se objevujících chorobách podléhajících hlášení nebo kontrolních opatřeních). Zásadní je dobrá spolupráce zahrnující transparentní komunikaci mezi farmářem, praktickým veterinářem, ostatními spojenými profesionály a úředním veterinárním lékařem.

Stručně řečeno, je třeba definovat veterinární návštěvu, aby se vytvořil praktický a smysluplný nástroj, který má přidanou hodnotu pro zemědělce, veterináře i spotřebitele; nástroj, který bude v konečném důsledku působit ve prospěch dobrých životních podmínek zvířat, bezpečnosti potravin, veřejného zdraví, snížení výrobních nákladů, efektivnějšího využívání zdrojů a snížení dopadu na klima a životní prostředí, vnímání spotřebitelů a ujištění spotřebitelů.

Veterinární návštěva v kombinaci s průběžnou komunikací a monitorováním mezi jakýmikoli takovými návštěvami přidává hodnotu pro všechny zúčastněné strany mnoha způsoby, jmenovitě:

Poradenství/zlepšení prevence nemocí

1. Kontrola a poradenství ohledně interních i externích protokolů biologické bezpečnosti
2. Poradenství v oblasti prevence nemocí (např. očkování, změna ustájení, krmení nebo managementu). Veterináři mají aktuální znalosti o očkování a mohou poradit s jejich účinností a nákladovou efektivitou v jakékoli dané situaci.
3. Poradenství v oblasti chovu a řízení (např. klima, krmivo a voda). Vhodné bydlení může snížit výskyt nemocí. Například vhodná ventilace snižuje riziko respiračních infekcí, může zmírnit tepelný stres, zvýšit růst a produktivitu a současně zlepšit pohodu.

Včasné odhalení onemocnění

1. Status zoonotické choroby podléhající hlášení má vážné důsledky pro obchod. Odpovědnost za identifikaci, testování a detekci spočívá ve vyškolených rukou veterináře. Veterinární lékař může vyškolit chovatele v rozpoznávání včasných varovných příznaků a farmář má povinnost informovat veterináře o příznacích infekčního onemocnění.
2. Analýza klíčových údajů na farmě (např. údaje o úhynech, produkční údaje, laboratorních vzorcích), z jatek (např. léze plic, paznehtů a jater) a z mlékárenského průmyslu (počet somatických buněk, standardní počet destiček, celkový počet koliformních bakterií atd.) k zajištění obecné ochrany zdraví a včasného odhalení problémů. Tyto údaje by měly být zpřístupněny veterinárním lékařům a klíčová je dobrá spolupráce s dalšími spojeneckými odborníky.
3. V důsledku změny klimatu a zvýšeného celosvětového obchodu a dopravy se objevují nemoci vyskytující v zemích, kde se dříve nevyskytovaly. Veterináři si jsou vědomi možných vznikajících onemocnění a mohou je včas odhalit.

Zlepšená léčba onemocnění

⁴ Zásady BVA pro tým vedený veterináři: <https://www.bva.co.uk/media/2787/vet-led-team-policy-position-executive-summary.pdf>

1. Veterináři interpretují údaje o zdraví zvířat a provádějí vhodné odběry vzorků k identifikaci příčiny onemocnění a následně vhodný plán léčby a prevence onemocnění.
2. Ve spolupráci s oficiálními veterinárními lékaři provádí sledování stavu eradikace onemocnění (např. BVD, Neospora, IBR, Aujeszky)
3. Zadávání aktuálních údajů do regionálních, národních a evropských systémů sběru dat prostřednictvím klinických zpráv o zdraví zvířat přispívá k syndromické surveillance.

Zlepšená produktivita

1. Veterináři analyzují vzorce v produkčních datech, porovnávají je s cíli a poté doporučují vhodné a nákladově efektivní strategie pro zlepšení. Například v chovu dojníc veterináři doporučují strategie pro zlepšení plodnosti, aby se snížily skryté denní náklady na krávu, která není březí.
2. Rychlý vývoj digitalizace a automatizace v chovu hospodářských zvířat poskytuje obrovské množství možností využití klíčových ukazatelů, zejména ukazatelů založených na sledování zdravotního stavu stád. Rozhodování na základě ukazatelů zdraví stáda je velmi důležité pro zdraví a dobré životní podmínky zvířat.

Poradenství v oblasti zákonných a společenských povinností

1. Poradenství v oblasti identifikace a registrace (I&R)
2. Veterináři jsou vzděláváni ve složitých záležitostech, jako jsou způsoby předcházení antimikrobiální rezistenci adekvátní etiologickou diagnózou a léčbou, zaměřenou na identifikovaný patogen a jeho vzorce rezistence, vedle včasné detekce, preventivních opatření proti infekcím a poskytování – kde je to možné – alternativních terapií.
3. Poradenství v oblasti udržitelných zemědělských postupů a jak snížit emise skleníkových plynů.
4. Poradenství ohledně zachování bezpečnosti potravin a prevence zoonotických onemocnění (např. kontrola salmonel)

Zajištění kvality

1. Odborný veterinární dohled ve spojení s kontrolami prováděnými úředními veterinárními lékaři může přispět ke kvalitě potravin a bezpečnosti potravin a posílit řetězec sledovatelnosti. Špatná sledovatelnost poškozuje důvěru veřejnosti v potravinářský průmysl.

Zlepšené životní podmínky zvířat

1. Zlepšení dobrých životních podmínek zvířat (např. poradenství ohledně opatření ke snížení okusování ocásků prasat, zvýšení možnosti normálního chování, pohody krav, vhodnosti ustájení a obohacení prostředí nebo vhodnosti provádění neléčebných operací).
2. Jak věda postupuje, veterináři aktualizují své znalosti a obhájí nejlepší bezbolestné techniky (např. týkající se odrokování a kastrace).
3. Sestavení protokolu pro neodkladnou péči a v případě potřeby naléhavé eutanázie zvířete z důvodů dobrých životních podmínek zvířat.

Požadavky na četnost veterinárních návštěv FVE a její členské organizace označily následující body za důležité ve vztahu k četnosti a podrobnostem veterinárních návštěv ve vztahu k bodům 1 a 2 článku 25 zákona o zdraví zvířat:

- Typ zařízení

Všichni komerční chovatelé zvířat musí absolvovat povinné pravidelné veterinární prohlídky. Drobní producenti nebo chovatelé by měli mít a důrazně se doporučuje, aby smluvně zajistili pravidelné návštěvy soukromého veterinárního lékaře a aby byla uzavřena smlouva mezi farmářem a veterinářem, protože riziko onemocnění zde může být vysoké. Četnost návštěv velmi závisí na typu zařízení, systému řízení, obecném zdravotním stavu stáda/regionu a ukazatelích zdraví a dobrých životních podmínek zvířat.

- Druhy a kategorie chovaných zvířat⁵ v zařízení

Návštěvy by měly umožnit podrobné posouzení každého produkčního cyklu a měly by se konat alespoň dvakrát ročně v případě systémů nepřetržité produkce. Měly by být dostatečně časté, aby měl veterinární lékař osobní znalosti o stavu zvířete nebo aktuálním zdravotním stavu stáda nebo hejna. Zásadně důležitý je počet a načasování návštěv. Návštěvy by měly být prováděny především před vysoce rizikovými obdobími, např. na začátku a na konci výrobního cyklu. Pokud je frekvence příliš nízká, zdravotní návštěvy nebudou schopny poskytnout výhody, týkající se posouzení zdraví a dobrých životních podmínek zvířat, užitkovosti, bezpečnosti potravin. Neumožní tak dostatečně vyhnout se ekonomickým ztrátám pro zemědělce. Více podrobností viz příloha 1.

Počet návštěv by se měl **zvýšit**:

✓ pro farmy, které mají více zvířat, než je možné posoudit při jedné návštěvě, nebo farmy s velkým množstvím pohybů na farmách;

✓ Když zemědělci slučují stáda nebo chtějí přejít k jinému systému produkce, např. ekologické zemědělství

✓ V případě nepříznivé nakažové situace (např. propuknutí chorob podléhajících hlášení v regionu);

✓ Mělo by se zvýšit riziko nově se objevujících chorob, ke kterým jsou zvířata v zařízení náchylná (např. ohniska v sousední zemi);

✓ Pokud je používání antibiotik na farmě vyšší než průměrná země nebo běžná norma pro daný druh;

✓ Když jsou v klíčových farmářských údajích pozorovány abnormality (např. údaje o snížené produkci, dýchací potíže);

✓ Důvod podezření na nakažlivou nebo nenakažlivou nemoc (např. zvýšená úmrtnost)

✓ Když jsou na základě zpětné vazby z jatek (FCI) pozorovány abnormality (např. více abscesů, více plicních lézí, více dermatitid na paznehtech);

⁵ Tento dokument se zaměřuje pouze na hospodářská zvířata. Zvířata jsou komerčně chována i v jiných zařízeních, např. útulky pro zvířata nebo zoologické zahrady, ale to není zahrnuto v tomto dokumentu.

✓ Když předchozí inspekce prokáží oficiální problémy s dodržováním předpisů nebo když důležité rady nebo doporučení z plánu zdraví stáda zůstávají nevyřízené.

Počet návštěv lze **snížit** u „farem s vysokou úrovní zdravotního stavu“ nebo „farem s nízkým rizikem“:

✓ V závislosti na typu produkce, např. extenzivně chovaná zvířata

✓ Na základě znalostí veterináře na farmě s každoročně aktualizovaným zdravotním plánem stáda, zdokumentovaným dobrým stavem onemocnění a nízkým užíváním antibiotik

✓ Na základě toho, že veterinární lékař má přístup k rutinním údajům z farmy.

✓ Pokud stávající zdravotní programy již zahrnují pravidelné veterinární návštěvy

Veterinární lékař by měl na základě epidemiologických zpráv a úzké spolupráce s kompetentními úřady projednat s provozovatelem podniku uvedené a nově se objevující nákazy v oblasti a způsob, jak zlepšit biologickou bezpečnost, aby bylo zabráněno zavlečení nákazy.

• Veterinární lékař by měl přezkoumat:

✓ Celkový zdravotní stav a welfare zvířat. Pokud je to vhodné pro systém chovu, může to zahrnovat výsledky post mortem.

✓ Léčebné protokoly a skladování veterinárních léčiv a medikovaného krmiva včetně použití antibiotik.

✓ Opatření biologické bezpečnosti včetně (pokud jsou použitelné pro konkrétní systém chovu): o karanténní opatření;

- účinnost vstupního systému pro návštěvníky/pracovníky;
- používání osobních ochranných prostředků (OOP);
- použití dezinfekčních prostředků (kde, kdy, které);
- přístup vozidel na farmy (včetně dezinfekce);
- hubení škůdců;
- omezení pro zvířata v zájmovém chovu (např. zabránění vniknutí do stájí);
- nákup zvířat, steliva a krmiva;
- likvidace kadáverů a podestýlky;
- vnitřní biologická bezpečnost farmy (např. kontrola zásobování vodou);
- registrace návštěvníků na farmě.

✓ Preventivní opatření včetně očkování a léčebných protokolů.

✓ Příslušný dozor nebo úřední kontroly, kterým podléhají zvířata a typ zařízení.

✓ Otázky dobrých životních podmínek zvířat a chovu, zejména ty, které jsou problematické v rámci druhu, například pododermatitida u drůbeže a kousání ocásků u prasat.

FVE přidává další body k podpoře bodů 1 a 2 článku 25:

✓ Zásadní pro úspěšnost návštěv u zemědělce je, aby měl zemědělec uzavřenou individuální smlouvu s veterinárním lékařem nebo veterinární praxí o provádění pravidelných zdravotních návštěv. Tímto způsobem může veterinář/veterinární praxe budovat své znalosti o chovatelské praxi na dané farmě a může pomoci předcházet chorobám a omezit používání antimikrobiálních látek prostřednictvím na míru šitého preventivního plánu zdraví stáda pro danou farmu. Tento veterinář také zná místní a národní nákazovou situaci.

✓ Aby byla veterinární návštěva úspěšná, musí být spojena s plánem zdraví stáda pro konkrétní farmu (viz další odkaz) a musí existovat hmatatelný výstup. Musí existovat zpráva z návštěvy shrnující klíčová zjištění s užitečnými radami a proveditelnými doporučeními pro provozovatele podniku. Zpráva a návštěvy budou použity k revizi plánu zdraví stáda. Ještě lepší je, že součástí individuální smlouvy bude ustanovení, že údaje jsou umístěny v databázi přístupné farmáři a veterináři v souladu s předpisy EU a GDPR.

✓ Povinností veterinárního lékaře, který provádí tyto pravidelné veterinární návštěvy, není provádět úřední kontroly, ale poskytovat chovatelům klinické služby, zlepšovat biologickou bezpečnost, prevenci, omezovat léčbu antibiotiky a zlepšovat welfare a udržitelnost farem.

✓ Závěrečná zpráva shrnující výstup z návštěvy by mohla být na vyžádání k dispozici veřejnému zdraví a oficiálním veterinárním službám. Zpráva bude zdrojem informací pro každého dalšího veterináře, jehož služby farmář může požadovat.

✓ Rovněž mohou být zahrnuty předchozí veterinární zákroky u zvířat dovezených ze třetích zemí.

✓ Některé farmy mohou chovat několik druhů zvířat – například chov prasat, stádo hovězího masa a stáj pro koně – to by zahrnovalo několik specializovaných veterinářů a plány zdraví stád pro různé druhy.

✓ Některé systémy jištění kvality na farmě již zavedly tyto veterinární návštěvy jako garanci požadovaných minimálních standardů.

✓ Je důležité, aby návštěva sloužila svému účelu pro zdraví zvířat, jak je výše popsáno. Aby to bylo možné, evidence by neměla být zbytečně náročná na čas nebo papírování.

Návštěvy veterináře přidávají hodnotu

Pravidelné veterinární návštěvy přinášejí jasnou finanční hodnotu pro farmáře, spotřebitele a širší komunitu. Prevence nemocí spolu s průběžným hodnocením výsledků v oblasti zdraví a dobrých životních podmínek, produkce a sledování údajů je mnohem efektivnější z hlediska nákladů než nutnost léčit a kontrolovat nemoci.

Některé choroby zvířat podléhající hlášení, jako je slintavka a kulhavka, ASF, mají obrovský dopad jak na zemědělce, tak na obchod, a dokonce i na cestovní ruch. Transparentně zdokumentované pravidelné veterinární návštěvy mohou pomoci obnovit důvěru v chov hospodářských zvířat a přejít k udržitelnější a ekologičtější živočišné výrobě.

Další reference

Dokument UEVP-UEVH o zdravotních návštěvách stáda naleznete zde:

http://uevp.fve.org/cms/wp-content/uploads/2010_hhplan_uevh_uevp.pdf

Pokyny BPT: <https://www.tieraerzteverband.de/bpt/berufspolitik/leitlinien/bestandsbetreuung/leitlinien-bestandsbetreuung.php>

Původní poziční dokument https://fve.org/cms/wp-content/uploads/061-AHL-visits_adopted.pdf

Příloha 1:

Vhodná frekvence pravidelných návštěv podle druhu a poddruhu založená na riziku

Skot

Dojnice: minimálně každé dva měsíce

Poznámka: Návštěvy dojnic musí být prováděny relativně často, aby se předešlo mastitidám a poruchám reprodukce a aby byly pro farmáře výhodné z hlediska zdraví a užitkovosti zvířat, bezpečnosti potravin a zabránění ekonomickým ztrátám. V případě sezónního telení by návštěvy měly probíhat v kritickém přechodném období. V případě kontinuálního telení a větších stád by návštěvy měly být častější. Mimo kritická období mohou být návštěvy více rozloženy.

Telata (včetně jatečných): 4x ročně

Masný skot: 3 návštěvy za cyklus výkrmu (na začátku, během, na konci)

Malí přežvýkavci

Poznámka: Sektor malých přežvýkavců je velmi rozmanitý (např. velké vnitřní mlékárny, městské farmy, chovné plemeno, vláknina, extenzivní venkovní maso atd.). Je třeba rozlišovat mezi intenzivní produkcí (např. mléčné kozy na mléko) a extenzivní produkcí (horský chov ovcí).

Intenzivní produkce mléka a jehňat i farmy, kde se aplikují kupř. vakcíny: minimálně 4x ročně.

V případě výhradně sezónního bahnění jehňat mohou stačit 2 návštěvy ročně.

Extenzivní produkce (např. údržba krajiny bez ohledu na velikost farmy, zejména pokud není relevantní produkce jehňat): alespoň 2krát ročně.

Prase

Chovné prasnice a selata: 1 návštěva za měsíc

Poznámka: V případě turnusových systémů (2 týdny nebo 3 týdny) je nutná vysoká frekvence návštěv k analýze všech reprodukčních fází, jako je inseminace, porod, odstav a péče o prasničku.

Výkrm: 2 návštěvy na cyklus výkrmu nebo 4 návštěvy za rok

Poznámka: Tato frekvence je nutná k ověření dvou důležitých bodů v cyklu odstavu/výkrmu:

1) Ustájení zvířat ve stáji. Jsou nutné kontroly řízení ustájení a biologické bezpečnosti včetně parametrů mikroklimatu, hustoty osazení, skupinového řízení, dodávky krmiva/vody, zdravotního stavu při příjezdu, homogenity šarže, čistoty budov atd.

2) Před porážkou. Vyžaduje se přezkoumání růstu zvířat, homogenity šarže, skóre tělesného stavu (BCS) a svalového vývoje atd.

Drůbež

Období odchovu kuřic: 3-4 návštěvy za období odchovu (období odchovu kuřic = od prvního dne do 17 týdnů věku)

Nosnice: 1 návštěva každé 3 měsíce s vyšší frekvencí na začátku

Poznámka: Období po přesunu z odchovny kuřic do nosnice je kritickou vývojovou fází nosnic. V tomto období by se měl interval návštěv prodloužit např. každé dva týdny; neboť tato fáze je důležitá pro vývoj a zdravotní stav snůšek po celou dobu snůšky.

Brojeři: 1-2 návštěvy za produkční cyklus (nejdůležitější načasování je na začátku a před cestou na jatka)

Krůty: 1 návštěva za měsíc

Poznámka: Drůbeží farmy jsou pravidelně navštěvovány kvůli sledování salmonel.

Norci

4x ročně

Poznámka: frekvence návštěv by měla být načasována ve vztahu k výrobnímu cyklu, např. kolem různých reprodukčních stádií a porážky.

Králíci

4x ročně

Ryby

Ryby pro produkci potravin: mezi 1 návštěvou/měsíc – 2x/rok (v závislosti na druhu, typu farmy, výskytu onemocnění atd.)

Jednotky produkující mladé lososy (strdlice): 1 návštěva/měsíc

Měkkýši, korýši nebo ostnokožci: minimálně 2x ročně

Poznámka I: Příloha III B směrnice 2006/88 obsahuje tabulku s četností veterinárních návštěv na základě analýzy rizik, chovaných druhů a zdravotní kategorie. (ČÁST B Doporučený dozor a inspekce na farmách a v oblastech chovu měkkýšů)

Poznámka II: Některé země již stanovily četnost návštěv, které jsou obvykle kombinovány s odběrem vzorků na onemocnění a dalšími vyhodnoceními, např. používání veterinárních léčiv. V Belgii jsou návštěvy lososovitých ryb 1–3krát ročně (s odběrem vzorků na VHS a IHN) na základě posouzení rizik ze strany AFSCA (agentura pro bezpečnost potravin). V Norsku se návštěvy liší podle typu a velikosti farem.

Poznámka III: V Evropě je chováno přes 30 vodních živočichů. Mají úplně jiné podmínky hospodaření a produkční rychlost. Jako takové je extrémně obtížné nastavit pouze jednu vhodnou frekvenci. Záleží na analýze rizik, chovaných druzích, typu doзору, velikosti farmy atd.

Poznámka IV: teplota a faktory prostředí hrají v akvakultuře důležitou roli, pokud dojde k podstatným změnám teploty nebo parametrů prostředí, návštěvy by měly být častější.

Koně

1-2 návštěvy stáje/rok v závislosti na typu místa a počtu zvířat

Zvěřina

Jelen: dvakrát ročně

Poznámka: v závislosti na typu a výrobním systému, např. chování jeleni pro produkci zvěřiny, divoká zvěř v létě, jeleni v parku atd.